

Recomandarea nr. 61
Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei
penale în cauzele de corupție

Centrul Național Anticorupție, cu suportul Curții Supreme de Justiție și împreună cu experții Proiectului MIAPAC și Misiunii EUHLPAM, a efectuat un studiu cu privire la practica judecării cauzelor referitor la infracțiunile de corupție, examinate în perioada 01.01.2010 – 30.06.2012.

Studiul relevă că dosarele penale de corupție puse pe rolul instanțelor de judecată, conform datelor din rechizitoriu, sunt cele de trafic de influență (49%), abuz de putere sau abuz de serviciu (17%), corupere pasivă și primirea unei remunerații ilicite de către un funcționar public (16%). Mai puține sunt cazurile formelor de corupere activă și dare de mită (4,5%).

S-a constatat că, instanțele de fond au pronunțat sentințe de condamnare în 60% din cazuri, de încetare a procesului penal – în 31% de cazuri și de achitare în 9% de cazuri.

Pronunțând sentințele de condamnare instanțele de judecată:

- în fiecare al treilea caz examinat (27-29%) au dispus liberarea de răspundere penală și atragerea la răspundere contravențională în conformitate cu prevederile art. 55 Cod penal;

- în patru din cinci cazuri de corupție (81%), cauzele au fost examinate în procedura privind acordul de recunoaștere a vinovăției, reglementată de prevederile art. 504-509 CPP.

În fiecare al treilea caz (26-27%), instanțele, conducându-se de prevederile art. 79 Cod penal, au aplicat pedepse mai blânde, adică sub limita prevăzută de lege sau nu au aplicat pedepsele complementare obligatorii (de ex. privarea de dreptul de a ocupa o anumită funcție pe un termen de până la 5 ani).

În fiecare al treilea caz (33-29%), instanțele au dispus suspendarea executării pedepsei în conformitate cu prevederile art. 90 Cod penal.

Studiul practicii judiciare demonstrează că, pe cauzele de corupție, uneori instanțele interpretează în mod greșit și neuniform normele de drept penal ce țin de individualizarea pedepsei, ca consecință fiind stabilite pedepse nejustificate în raport cu efectele corupției.

În scopul aplicării corecte și uniforme de către instanțele judecătorești a principiului individualizării pedepsei în cauzele de corupție, Colegiul Penal al Curții Supreme de Justiție, recomandă instanțelor de judecată să țină cont de următoarele explicații:

1. În conformitate cu art.75 CP, individualizarea judiciară a pedepsei este realizată de către instanța de judecată și constă în stabilirea și aplicarea pedepsei

prevăzute de sancțiune, pentru infracțiunea săvârșită, în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite, de personalitatea infractorului, de împrejurările concrete în care s-a comis infracțiunea.

În cazul infracțiunilor de corupție noțiunea „gravitatea infracțiunii săvârșite” trebuie de înțeles în sensul că aceste infracțiuni, comparativ cu alte categorii de infracțiuni, prezintă un pericol deosebit de grav pentru societate, deoarece se manifestă în structurile autorităților statului, a puterii sau serviciilor publice, care discreditează și compromit activitatea acestora.

Ține de menționat că, pedepsele stabilite de instanța de judecată trebuie să fie nu numai legale, în sensul de respectare a cadrului legal de individualizare judiciară, dar în același timp, trebuie să fie și juste, adică să se respecte criteriul proporționalității, care presupune stabilirea cuantumului pedepsei în funcție de gravitatea infracțiunii și vinovăția autorului. În același timp, trebuie să fie respectată prevederea art.61 CP, conform căruia, pedeapsa care se aplică urmează își atinge scopul de restabilire a echității sociale și prevenire a săvârșirii noilor infracțiuni de către alte persoane.

Practica aplicării măsurilor de pedeapsă, evidențiată în Studiu, demonstrează că instanțele de judecată nu asigură exercitarea scopului pedepsei, având în vedere amploarea pe care a luat-o această categorie de infracțiuni.

2. Astfel, condamnând persoanele pentru infracțiunile de corupție, instanțele trebuie să asigure aplicarea pedepsei prevăzute expres de sancțiune, inclusiv cu aplicarea pedepselor complementare care sunt obligatorii.

Același principiu urmează să fie aplicat la stabilirea pedepsei și atunci când cauzele de corupție se examinează în procedurile speciale - acordul de recunoaștere a vinovăției (art. 509 CPP) sau recunoașterea faptelor comise (art. 364 1CPP).

3. Conform Studiului, în 26-27% din cauzele penale, instanțele de judecată în baza art. 79 CP, au stabilit pedepse mai jos de limita minimă prevăzută de sancțiunea normei penale respective ori au aplicat o altă categorie de pedeapsă mai blândă.

Potrivit criteriilor de individualizare a pedepsei, la general, nu se exclude aplicarea art. 79 CP și în cazul săvârșirii infracțiunilor din domeniul corupției. Însă, este necesar de reținut că potrivit alin. (1) al art. 79 CP, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau o pedeapsă mai blândă de altă categorie, numai atunci când în cauză s-au constatat circumstanțe excepționale. Vom menționa că aplicarea art. 79 CP, nu este obligatorie chiar și dacă aceste circumstanțe excepționale au fost stabilite.

Ca excepționale nu pot fi considerate una sau mai multe circumstanțe atenuante prevăzute de art. 76 CP. În sensul art. 79 CP se înțelege că în cauză trebuie să existe, împrejurările în care s-a derulat fapta infracțională, sau în datele

privind personalitatea infractorului, așa circumstanțe, împrejurări, particularități, situații sau stări de lucruri, care constituie excepție sau se consideră ieșite din comun.

Împrejurările obișnuite sînt cele care predomină și caracterizează majoritatea cetățenilor și nu pot fi considerate excepționale.

Persoanele care comit infracțiuni de corupție au calitatea de subiect special și sunt persoane supuse unei responsabilități deosebite față de alți infractori, astfel că și aprecierea cărorva circumstanțe, ca excepționale, obligă instanțele de judecată să manifeste o deosebită atenție.

Astfel, în cauzele de corupție, aplicarea unei pedepse mai blânde decât ce-a prevăzută de sancțiuni în baza art.79 CP, poate avea loc doar ca o excepție.

Conform art.76 CP, raportat la art.78 alin.(1) CP, prezența circumstanțelor atenuante oferă dreptul de a reduce pedeapsa principală, începând reducerea de la maximul sancțiunii. Circumstanțele atenuante, odată constate în cauză și puse la baza stabilirii pedepsei principale, nu mai pot fi invocate ca motivare de aplicare a prevederilor art.90 CP – suspendarea executării condiționate a pedepsei aplicate.

Dacă sancțiunea normei penale prevede obligatoriu ca pedeapsă complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, instanțele de judecată nu sunt în drept de a o înlătura cu trimitere la art. 78 alin.(2) ori art. 79 CP, fiindcă aceasta, ar încălca prevederile art. 61 alin.(2) CP, care stipulează că „pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atît din partea condamnaților, cât și a altor persoane.”

Infractorul care a utilizat statutul funcției, drepturile și avantajele pe care le acordă aceasta pentru facilitarea infracțiunii de corupție trebuie să fie privat de dreptul de a ocupa această funcție, or, anume astfel va fi atins scopul pedepsei penale aplicate față de condamnat.

4. Conform art. 55 CP, liberarea de răspundere penală, cu tragerea la răspundere contravențională, poate avea loc în privința persoanei care a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă în cazurile în care și-a recunoscut vina, a reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune și s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

Instanțele de judecată trebuie să țină samă că infracțiunile de corupere pasivă și corupere activă, în raport cu prevederile art.16 CP, se clasifică ca infracțiuni grave ori deosebit de grave. În cazurile săvârșirii acestora, a infracțiunilor de corupție în sectorul privat, a traficului de influență, se cauzează daune intereselor publice, afectează imaginea instituțiilor statale și a întregii societăți, daune nemateriale, care indiferent că persoana vinovată a fost condamnată, nu pot fi considerate ca total reparate.

Totodată, instanțele de judecată vor reține că sintagma “a reparat prejudicial cauzat” are în vedere prejudicial material.

Din motivele indicate mai sus, în cauzele de corupție nu sunt aplicabile dispozițiile art. 55 CP, care prevăd că răspunderea penală pentru infracțiunea săvârșită poate fi înlocuită cu o altă formă de răspundere, extrapenală, care atrage încetarea procesului penal cu aplicarea unei sancțiuni cu caracter contravențional.

5. Când cauzele de corupție se examinează în procedurile speciale prevăzute în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției (art. 509 CPP) sau recunoașterea faptei săvârșite (art. 364 CPP), faptul recunoașterii vinovăției, care atrage incidența procedurii simplificate, nu poate fi valorificat ca o circumstanță atenuantă judiciară prevăzute de art. 76 alin. (1) lit. f) CP, deoarece ar însemna că aceleași situații de drept i se va acorda o dublă valență juridică.

6. Instanțele, judecând cauzele de corupție, la individualizarea pedepsei, incorect, conducându-se de prevederile art. 76 alin. (2) CP, indică ca circumstanță atenuantă lipsa antecedentelor penale la persoanele cu funcții de răspundere sau la persoanele publice. Or, legislația în vigoare, ce reglementează statutul diferitor persoane publice, prevede drept condiție pentru numirea, alegerea acestora în funcție lipsa antecedentelor penale. Deci, lipsa antecedentelor penale nu poate fi considerată ca o circumstanță atenuantă sau ca indice pozitiv ce caracterizează persoana.

Datele Studiului arată că instanțele de judecată, la individualizarea pedepsei, au apreciat ca circumstanțe atenuante faptul că inculpatul, persoana publică, nu stă la evidență la narcolog ori psihiatru. Asemenea împrejurări nu pot fi considerate ca circumstanțe atenuante din motiv că, în principiu, nu pot fi caracteristici persoanei publice.

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție